

Sygn. akt II PK 96/18

POSTANOWIENIE

Dnia 16 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriłło

w sprawie z powództwa E.D.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 maja 2019 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w B.
z dnia 7 grudnia 2017 r., sygn. akt VI Pa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 grudnia 2017 r. Sąd Okręgowy w B. oddalił apelację powódki E.D. od wyroku Sądu Rejonowego w B. z dnia 12 marca 2015 r., którym oddalono jej powództwo przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B. o odszkodowanie za niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika.

Powódka zaskarżyła powyższy wyrok skargą kasacyjną w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie prawa materialnego: 1/ art. 52 § 1 pkt 1 k.p. w związku z art. 100 § 1 i § 2 k.p., art. 134 k.p. oraz 23 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, przez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że zachowanie powódki polegające na przetworzeniu danych osobowych w osobistych celach z wykorzystaniem zasobów

pracodawcy i przy wykorzystaniu jego sprzętu w czasie przerwy od pracy stanowi ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych, a w konsekwencji może stanowić podstawę do rozwiązania z pracownikiem umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika oraz zastosowanie tego przepisu w sytuacji, gdy nie zaistniały wymienione w nim przesłanki, w tym znaczny stopień winy pracownika oraz zagrożenie lub naruszenie interesów pracodawcy; 2/ art. 56 § 1 k.p., przez jego niezastosowanie w następstwie wadliwego uznania, że podane przez pozwanego w rozwiązaniu umowy o pracę przyczyny były uzasadnione i usprawiedliwiały zastosowanie sankcji z art. 52 § 1 pkt 1 k.p., 3/ art. 8 k.p. w związku z art. 52 § 1 pkt 1 k.p., przez jego niezastosowanie i nieuznanie, że w okolicznościach niniejszej sprawy rozwiązanie przez pozwanego z powódką umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, takimi jak lojalność wobec pracownika, uczciwość czy przyzwoitość, a w konsekwencji skorzystanie przez pracodawcę z tego prawa nie zasługuje na ochronę. Ponadto skarżąca podniosła zarzut naruszenia przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy: art. 398²⁰ k.p.c., przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że sąd, któremu sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania, jest związany wykładnią wszystkich przepisów prawa dokonaną w danej sprawie przez Sąd Najwyższy, podczas gdy związanie sądu obejmuje jedynie wykładnię tych przepisów prawa, które były rozpatrywane przez Sąd Najwyższy w ramach oceny zarzutów kasacyjnych, a związanie to nie obejmuje poglądów prawnych, które Sąd Najwyższy wyraził nie rozpatrując zarzutów kasacyjnych, co skutkowało zaniechaniem przez Sąd Okręgowy dokonania oceny dowodów, opartej na własnym przekonaniu wynikającym z wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w B. lub innemu sądowi równorzędnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Zdaniem skarżącej, w sprawie występują istotne zagadnienia prawne oraz oczywista zasadność skargi. Istotne zagadnienia prawne dotyczą: (-) dopuszczalnych sposobów wykorzystania przez pracownika przerwy w pracy, o której mowa w art. 134 k.p.; (-) charakteru naruszenia przez pracownika

podstawowych obowiązków pracowniczych polegającego na nieuprawnionym przetwarzaniu danych osobowych z wykorzystaniem zasobów zgromadzonych przez pracodawcę oraz przy wykorzystaniu jego sprzętu; czy zawsze takie naruszenie ma charakter naruszenia ciężkiego, skutkującego rozwiązaniem z pracownikiem umowy o pracę z jego winy w trybie art. 52 § 1 pkt 1 k.p., bez względu na stopień winy pracownika oraz zagrożenie lub naruszenie interesów pracodawcy; (-) wyznaczenia zakresu, do którego prawo pracodawcy do rozwiązania z pracownikiem umowy o pracę w trybie art. 52 § 1 pkt 1 k.p. podlega ochronie; czy celowe gromadzenie przez pracodawcę danych prywatnych o pracowniku, które nie są związane z wykonywaniem przez niego obowiązków służbowych, z zamiarem ich wykorzystania dla ewentualnego ujawnienia naruszenia przez pracownika obowiązków pracowniczych a w konsekwencji rozwiązania z nim umowy o pracę w trybie dyscyplinarnym, jest zgodne z zasadami współżycia społecznego takimi jak lojalność wobec pracownika, uczciwość czy przyzwoitość, czy też jest z tymi zasadami sprzeczne, a w konsekwencji czy wykonywanie prawa pracodawcy z art. 52 § 1 pkt 1 k.p. zasługuje w takich okolicznościach na ochronę. W ocenie skarżącej, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ze względu na oczywiste i kwalifikowane naruszenie przez Sąd Okręgowy w B. w zaskarżonym wyroku art. 398²⁰ k.p.c., przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że jest on związany wykładnią wszystkich powołanych przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku w sprawie II PK 37/16 norm prawnych, tj. art. 30 § 4 i art. 52 § 1 pkt 1 k.p. (omyłkowo podany w uzasadnieniu wyroku art. 51 § 1 pkt 1 k.p.) oraz art. 7 i art. 37 ustawy o ochronie danych osobowych, podczas gdy wiążące sądy obejmuje jedynie wykładnię tych przepisów prawa, które były rozpatrywane przez Sąd Najwyższy w ramach oceny zarzutów kasacyjnych. Powyższe skutkowało natomiast zaniechaniem dokonania przez Sąd Okręgowy oceny dowodów opartej na własnym przekonaniu wynikającym z wszechstronnego rozważenia zebranego materiału oraz pominięciem przez ten Sąd zasadniczych elementów mających wpływ na ocenę charakteru naruszenia przez powódkę obowiązków pracowniczych, odnoszących się do stopnia winy oraz zagrożenia lub naruszenia interesów pracodawcy, a także kontekstu, w jakim doszło do ujawnienia faktu dopuszczenia się przez powódkę przedmiotowego czynu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i obciążenie powódki kosztami postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią juretryczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne”.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że brak jest w sprawie powoływanych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467 i z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). Jak wskazano wyżej, zagadnienie prawne powinno zostać sformułowane w formie pytania w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości. Wymogu takiego sformułowania zagadnienia nie spełnia podnoszona przez skarżącą potrzeba odniesienia się do „dopuszczalnych

sposobów wykorzystania przez pracownika przerwy w pracy, o której mowa w art. 134 k.p.” Ponadto w uzasadnieniu zapadłego w niniejszej sprawie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017 r., II PK 37/16, uchylającego poprzedni wyrok Sądu Okręgowego i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania, wskazano, że: „Przerwa ta zgodnie z art. 134 k.p. podlega wliczeniu do czasu pracy i wynagrodzeniu, a jej celem jest odpoczynek i regeneracja sił przed dalszą pracą w ramach obowiązującego pracownika dobowego wymiaru czasu pracy trwającego więcej niż 6 godzin. Celem przerwy śniadaniowej nie jest zatem umożliwienie pracownikowi świadczenia usług na rzecz innego podmiotu i to w czasie traktowanym jako czas pracy (tj. w myśl art. 128 § 1 k.p., czas pozostawiania do dyspozycji pracodawcy w zakładzie lub innym miejscu przeznaczonym na wykonywanie pracy) i objętym wynagrodzeniem wypłacanym przez pracodawcę.”

Odnosząc się do drugiego z podnoszonych zagadnień wypada zauważyć, że w powołanym wyżej wyroku z dnia 4 kwietnia 2017 r. Sąd Najwyższy, przypomniał, iż: „Wina pracownika stanowi element podmiotowy kwalifikacji zarzucanego czynu, a ocenie podlega subiektywne nastawienie psychiczne sprawcy do swojego działania (zaniechania). Warunkiem zastosowania art. 52 § 1 pkt 1 k.p. jest zatem stosunek psychiczny pracownika do skutków swojego postępowania, określony wolą i możliwością przewidywania, czyli świadomością w zakresie naruszenia obowiązku (obowiązków) o podstawowym charakterze oraz negatywnych skutków, jakie zachowanie to może spowodować dla pracodawcy. Rozwiązanie umowy o pracę w trybie dyscyplinarnym jest uzasadnione w przypadku wystąpienia po stronie pracownika winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa.” Ponownie rozpoznając niniejszą sprawę Sąd odwoławczy rozważył przesłanki zastosowania art. 52 § 1 pkt 1 k.p., stwierdzając w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku między innymi, że: „powódka bez wiedzy i zgody przełożonych, w miejscu i czasie pracy na rzecz pozwanego oraz przy wykorzystaniu sprzętu i zgromadzonych przez pracodawcę zasobów danych osobowych, wykonywała czynności na rzecz innego niż pracodawca podmiotu (PW „J.”) w ramach łączącego ją z tymże podmiotem odrębnego stosunku zatrudnienia (umowy zlecenia). Zdaniem Sądu Okręgowego, takie zachowanie powódki, w świetle powołanych przepisów, jest zachowaniem bezprawnym i zawinionym. Powódka była świadoma niedopuszczalności

realizowania treści zawartej z firmą P.W „J.” [...] umowy zlecenia w miejscu i czasie przeznaczonym na wykonywanie pracy u pozwanego. Świadomie godziła się z tym, że poprzez świadczenie pracy na rzecz podmiotu zewnętrznego w obowiązującym ją u pozwanego czasie pracy i z wykorzystaniem jego zasobów i sprzętu (bazy danych i sprzętu komputerowego) narusza uzasadniony interes pracodawcy.” (uzasadnienie wyroku s. 28).

Natomiast nawiązując do uzasadnienia trzeciego z podnoszonych zagadnień prawnych godzi się podkreślić, że regulacja zawarta w art. 8 k.p. należy do kategorii przepisów prawa zawierających klauzule generalne, wobec czego z natury rzeczy ma charakter ogólny, a jej zastosowanie jest ściśle uzależnione od konkretnych okoliczności faktycznych. Z tej przyczyny kwestia prawidłowej interpretacji przepisu art. 8 k.p. (choćby powiązanego z innymi przepisami prawa materialnego), nie może być uznana za argument wskazujący w niniejszej sprawie na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej. Przepis ten upoważnia sąd do oceny, w jakim zakresie, w konkretnym stanie faktycznym, działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie jego prawa i nie korzysta z ochrony prawnej (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2009 r., I PK 48/09, LEX nr 529757; z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 78/10, LEX nr 725005; z dnia 12 stycznia 2011 r., II PK 89/10, LEX nr 737386; z dnia 2 października 2012 r., II PK 56/12, LEX nr 1243024). Ocena, czy w konkretnym przypadku ma zastosowanie norma art. 8 k.p., mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego. Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może podlegać kontroli tylko w przypadku szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 1970 r., III PRN 39/70, OSNCP 1971 nr 3, poz. 53; PiP 1972 nr 10, s. 170; z dnia 15 września 1999 r., III CKN 339/98, OSP 2000 nr 4, poz. 66; z dnia 12 stycznia 2012 r., I PK 88/11, LEX nr 1129308; z dnia 24 stycznia 2018 r., I PK 310/16, LEX nr 2459716).

Brak w sprawie również oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ta przesłanka przedsądu została połączona z naruszeniem przez Sąd Okręgowy art. 398²⁰ k.p.c. Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego art. 398²⁰ k.p.c. wynika, że Sąd drugiej instancji związany jest ustaleniem znaczenia przepisów

prawa dokonany przez Sąd Najwyższy w wyroku uchylającym orzeczenie sądu odwoławczego (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2009 r., I CSK 196/09, LEX nr 553658 i z dnia 22 września 2011 r., V CSK 427/10, LEX nr 1095853). Ze względu na wyjątkowość możliwości ograniczenia samodzielności sądu powszechnego dopuszczonej tym przepisem, pojęcie „wykładnia prawa” należy rozumieć wąsko, jako wyjaśnienie treści przepisów prawa (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2002 r., II CKN 860/00, niepublikowany; z dnia 9 lutego 2005 r., II CK 413/04, niepublikowany; z dnia 25 listopada 2008 r., II CSK 335/08, LEX nr 484701; z dnia 15 października 2009 r., I CSK 83/09, LEX nr 553662; z dnia 26 lutego 2009 r., IV CSK 415/08, LEX nr 610218 i z dnia 13 stycznia 2010 r., II CSK 374/09, LEX nr 677771). Sąd drugiej instancji nie jest związany innymi, niż wyjaśnienia treści przepisów, wypowiedziami Sądu Najwyższego zawartymi w uzasadnieniu kasatoryjnego wyroku (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2006 r., II CSK 294/06, LEX nr 1074393). W szczególności nie jest związany wskazaniem co do dalszego postępowania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 września 2010 r., III PK 8/10, LEX nr 694231). W konsekwencji do naruszenia art. 398²⁰ k.p.c. dochodzi tylko wtedy, gdy sąd, któremu sprawa zostaje przekazana, stosując normę prawną poddaną wykładni Sądu Najwyższego, nie uwzględni wyników tej wykładni (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 r., II CSK 668/09, LEX nr 510961).

Związanie sądu, któremu sprawa została przekazana, na podstawie art. 398²⁰ k.p.c. wykładnią prawa dokonaną w danej sprawie przez Sąd Najwyższy, obejmuje jedynie wykładnię tych przepisów prawa, które były rozpatrywane przez Sąd Najwyższy w ramach oceny zarzutów kasacyjnych, w tym przede wszystkich zarzutów, które stanowiły podstawę uchylenia zaskarżonego orzeczenia. Związanie to nie obejmuje poglądów prawnych, które Sąd Najwyższy wyraził nie rozpatrując zarzutów kasacyjnych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2016 r., II CSK 230/15, LEX nr 2025773).

W konsekwencji brak jest w sprawie rażącego naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 398²⁰ k.p.c. Sąd ten dokonał bowiem szerokiej oceny zachowania powódki w kontekście unormowania art. 52 § 1 pkt 1 k.p. O braku samodzielnych rozważań nie świadczy wskazywane przez skarżącą zdanie z uzasadnienia:

„Przechodząc do oceny zachowania powódki w kontekście dokonanej przez Sąd Najwyższy wykładni przepisów prawa mających zastosowanie w niniejszej sprawie stwierdzić należy, że zachowanie to stanowiło delikt pracowniczy.”

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.